

LOPEN!

Adrie Krijgsman

Lopen!

reisnotities van een taaie bejaarde

© 2020 Adrie Krijgsman

Omslagfoto: Adrie Krijgsman
Uitgegeven bij Brave New Books
ISBN 9789464058406
NUR 508

www.adriekrijgsman.nl

Inhoud

Woord vooraf van de auteur	9
Paradijs	11
Mist	23
Kusten	51
Arctische warmte	73
De Lønselva opwaarts	91
De pelgrima	107
Lake District	119
De bergen	135
Schotse westkust	149
De fjorden	165
Zee en meren	181
Plaatsnamen index	192

I walk, therefore I am.

Nan Shepherd, *The Living Mountain*, 1977

let the misty-mountain winds be free to blow against thee.

William Wordsworth, *Lines Composed ...*, 1798

Woord vooraf van de auteur

Dit boek bevat uitgewerkte reisnotities van wandelingen die ik in de jaren 2013 tot 2018 in het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen heb gemaakt - als een soms vreemd aangekeken bejaarde solo-hiker. Het doel was tweeledig. Als stadsmens zoek ik (ter compensatie) graag de leegte van nog relatief ongerepte natuur op, daarnaast wilde ik die leegte gebruiken als inspiratiebron voor gedichten.

De inleidende poëziefragmenten bij de verschillende hoofdstukken komen uit mijn bundel Verzameld gebied, uit 2019. De foto's zijn tijdens wandelingen gemaakt met een smartphone en later omgezet naar zwart-wit.

Hoewel ik geen dank verschuldigd ben, gaat mijn dank uit naar het vaak ongelooflijk aardige, behulpzame personeel van het openbaar vervoer waar ik veelvuldig gebruik van heb gemaakt, naar de campingbeheerders die onder het geweld van steeds groter wordende kampeerbussen nog steeds veldjes voor hikers met minitientjes in stand houden en naar de stug volhoudende winkelbeheerders die mij in vaak kwijnende plattelandsgemeenschappen van voedsel konden voorzien.

Paradijs

Onder het dekbed gedachten aan zoveel jaar later,
met altijd nog die vraag waarom ik loop.

Waarom loop ik naar waar ik vandaan kom,
waarom terug naar waar ik nooit was?

Herinneringen zijn, als ze niet adequaat gestaafd kunnen worden aan die van getuigen, aan foto's of ander concreet bewijsmateriaal, net zo onbetrouwbaar als een wandelpad op drijfzand. Daarom maak ik bij wandeltochten van betekenis altijd notities.

Ik ben geneigd om herinneringen te beschouwen als bloemen in de vegetatie langs paden die we hebben bewandeld, als hoogtepunten die de moeite waard zijn gebleken om te worden onthouden. Dat kunnen ook dieptepunten (of negatieve hoogtepunten) zijn, punten die boven het gemiddelde, boven de saaie alledaagsheid uitsteken, als pieken in een lijndiagram. In die zin is de bloeiperiode (de piek) altijd korter dan het leven van de plant of de struik waarop ze staan. Bloemen zijn meestal seizoensgebonden, ze komen en gaan en ze staan er het ene jaar frisser bij dan het andere. Afhankelijk van de soort bloeien ze bij milde winters soms langer en bij droge zomers soms korter, in de vergelijking zijn zo de slechte herinneringen vaak langduriger slecht tijdens een depri-periode en steken de aangename vakantieherinneringen als heerlijk geurige bloempjes soms eventjes de kop op tijdens de eerste warme lentedag. Een vergelijking die de actuele vraag uitlokt wat een snelle klimaatverandering met deze bloemen, met deze (collectieve) herinneringen zal gaan doen?

Toen ik er (achteraf) nog eens goed over nadacht vond ik het zelf ook wel eigenaardig, maar ik herinnerde mij het paradijs. Niet dat het al meteen veel voorstelde, een bloempje in de verte en dan misschien nog wel bekeken door een omgekeerde verrekijker, niet meer dan een stipje op de horizon eigenlijk. Maar het was er!

Deze herinnering aan het paradijs, een fictief paradijs, ontstond tijdens een korte middagwandeling door wat ik aanmatigend mijn achtertuin noemde, een fraai coulisselandschap waar ik vanuit mijn

woning aan de stadsrand in tien minuten naartoe liep, met landerijen, houtwallen, bospercelen en een slaperige laaglandbeek die sinds een jaar of vijf weer nostalgisch door een nauwkeurig hersteld verleden slingerde. Tijdens deze ommetjes van gemiddeld een uur voelde ik me, hoewel ik een bloedhekel had aan het woord: bevrijd! Bevrijd van de dagelijkse niksigheid en van alle participatieve ijdelheid op sociale media, waar ik door natuurlijke barrières gelukkig afdoende van gevrijwaard was, zonder meteen een vreemdeling in de digitale wereld te zijn geworden. Bevrijd dus, wandelde ik door mijn achtertuin en liet mijn gedachten autonoom en in vrijheid hun gang gaan.

Het was een prachtige voorjaarsdag, eentje waarop tierigheid en groeilust bij wijze van spreken uit het land werden geperst en overall het fris uitbottende groen van een lang gewenste lente over het landschap uitgekleurd lag. In de weiden liepen gemoedelijk grazende koeien, of ze lagen dromerig te herkauwen, alsof ze sinds de 17^e eeuw niet weg waren geweest en het Drentse landschap nog exact hetzelfde was als de Hollandse landschappen op de schilderijen van Paulus Potter. Het net voorbijge winterleven had me nog even stevig met een buikgriepje getackeld, maar ik was resoluut opgekrabbeld en wandelde weer als vanouds op mijn autopiloot over de Drentse dreven dromerig voor mij uit te staren toen ik bedacht om juist deze gedachte te denken: het aardse paradijs is een fictieve plek. Geen wereldschokkende gedachte, dat geef ik volmondig toe. Evenmin het resultaat van een langdurig filosofisch denkproces. Het schoot erin als een terloopse openbaring, gehuld in een sluier van religieuze nietszeggendheid.

Zou de boom der kennis in mijn aardse paradijs ooit wel vrucht hebben gedragen? vroeg ik mij af. Is er überhaupt wel een appeltje te jatten geweest? Het leek er niet op.

Even snel als zij was opgekomen verdween de gedachte weer in de mysterieuze dieptes van mijn brein, in de neurale netwerken, in de grijze en witte stof, de gliacellen en dendrieten en wat zich allemaal nog meer in dat complexe bestuurscentrum bevond. Zo nu en dan

stak de gedachte nog even optimistisch de kop op om dan voor lange tijd onderin mijn bucket met listen (en paradijselijk zelfbedrog) te blijven liggen. Pas jaren later, nadat alle beslommingen ‘om den brode’ waren afgehandeld en ik door overheidsinstanties officieel bejaard verklaard van mijn pensioen mocht gaan genieten, kwam het seculiere, aardse paradijs opnieuw en zo mogelijk nog aantrekkelijker dan voorheen in mijn gedachten terug, als een ongerepte plek vol natuurlijke vrijheid.

Jarenlang had een overvol en actief stedelijk leven vrijwel al mijn tijd opgeslokt. Nu een deel van die activiteiten achter de rug was en ik wat ruimer in mijn vrije tijd was komen te zitten, was er vanuit mijn onbewuste plotseling dit paradijs tevoorschijn gekomen. Als een prachtplek, want het was echt een prachtplek! Eentje die in mijn vrije en rijke verbeelding was ontsproten aan het lang geleden door Jean-Jacques Rousseau gefabriceerde vrijheidsidee, met een sociaal contract waarbij de individuele vrijheid werd ingeleverd voor de collectieve, algemene wil. Een vrijheidsidee dat maximale vrijheid bood en dat diep in onze (democratische) maatschappijstructuur zat verankerd. Al naar gelang de wisselende godsdienstige en politieke voorkeuren, werd er wat heen en weer geschoven tussen een door de overheid gegarandeerde vrijheid en een hardvochtige barbarij van zelfzuchtige individuen, maar ondanks al die problemen bleef het democratische principe steeds overeind.

Binnen het vrijheidsidee dat mij genereus door de algemene wil (de staat) was toebedeeld, had ik al snel mijn eigen, vloeibare ideeën over deze prachtplek gevormd. Op collectief en individueel niveau mocht het paradijs dan aan een permanente verandering onderhevig zijn, al naar gelang de hogere behoeften van het rusteloze bestaan en de platvloerse wensen van het moment, die permanente verandering was voor mij geen enkele reden om het belang ervan te relativiseren. De mogelijkheid van het aardse paradijs, als een voor mij bereikbare prachtplek om te gaan wandelen, was boven elke twijfel verheven.

Niet elk paradijs had iets met godsvrucht of religieuze ernst te maken en niet elke wandeltocht was een bedevaart naar Santiago de

Compostella, de wandelsnelweg voor talloze zonderlingen die een verrijking van hun leven zochten, die niet alleen wandelden voor het plezier maar voor een tante met kanker, om een partner te vinden of juist te ontvluchten, als navulling voor een leeg bestaan of juist het tegenovergestelde, om een overvol bestaan leeg te lopen. Dergelijke louteringsambities had ik zelf nooit gehad en hoopte ze ook nooit te krijgen.

In een lang verstreken, nauwelijks meer te heugen verleden heb ik talloze malen lange wandelingen gemaakt langs verlaten stranden, door berggebieden, steden, tropische en arctische gebieden en waar niet? De laatste jaren was ik gewend geraakt aan de kleinschaligheid van mijn 'achtertuin' en nu had ik weer tijd om op te schalen naar verder weg gelegen bestemmingen, naar mijn fictieve paradijs. De schaalverhouding tussen mijn kleine achtertuin en de veronderstelde immensiteit van mijn paradijs vereiste ter overbrugging niet minder dan een Maoiaanse Grote Sprong Voorwaarts. De sprong die China rond 1960 moest opstoten in de vaart der volken, opstoten van een agrarische naar een industriële economie. Een transformatie die een rampzalige hongersnood tot gevolg had. Dus was om dergelijk leed te voorkomen in mijn geval de vergelijking met een Grote Sprong Achterwaarts misschien meer op zijn plek, met een sprong terug naar de ongerepte natuur, naar een kleinschaliger samenleving, met een milieuvriendelijker productie. Maar dan zonder de verstikkende kneuterigheid die zo'n samenleving van oudsher als een bezwete boezeroen aankleeft, want daar had ik een heftige mentale allergie voor ontwikkeld. Die kneuterigheid was mij als kind met de paplepel ingegoten en die behoefde ik, noch uit vertederende schattigheid, noch uit nostalgische motieven opnieuw te ervaren.

Los van alle cryptische gedachtenspinsels was ik me er goed van bewust dat de sprong terug naar de natuur een onmogelijke sprong was. Het grootste deel van de wereldbevolking was niet voor niets naar de steden getrokken en een weg terug naar het bucolische leven was daarom op grotere schaal geen reële optie meer, ook voor mij niet en alleen fictief zou ik nog terug kunnen keren naar het aardse

paradijs, het ongewisse in, of wat er van dat ongewisse nog over was. Los van de vele, wisselende voorstellingen en verwachtingen die het ideaalbeeld soms aan het wankelen brachten, leed het geen enkele twijfel dat de laatste resten van het paradijs door menselijk ingrijpen al aanzienlijk waren afgebrokkeld en dat nu ook de centralere delen ervan, die tot pakweg een halve eeuw geleden nog ontoegankelijk en onbereikbaar waren, in rap tempo werden opgeofferd aan een nietsontziende menselijke (economische) vraatzucht. De ongereptheid van mijn paradijs was met de expansieve groei van de menselijke soort al steeds verder in cultuur gebracht, was van ongewenst leven opgeschoond, met allerlei chemicaliën verontreinigd, met zonne- en windparken volgeplempt, afgegraven, in stuwmeren verdwenen of anderszins teloorgegaan en grote delen van wat er nu nog restte werd door nietsontziende toeristische hordes onder de voet gelopen en van snackparadijzen voorzien.

Heel recent kon ik het dan ook niet laten om wat sardonisch te gniffelen toen de Thomas Cook Group, de oudste en grootste massa-reisorganisatie, uitstel van betaling had aangevraagd en afstevende op een faillissement. Ik vond het leuk om me met dergelijk leed te vermaken, maar was natuurlijk niet gek - niet zo naïef om te denken dat hierdoor een blijvende toerismecorrectie zou optreden. Andere reisorganisaties zouden dit lucratieve reisgat ogenblikkelijk willen vullen en gretige investeerders stonden vast al te popelen om dat gat met kredieten te vullen. Mijn sardonische gegniffel was dan ook niet voortgekomen uit valse hoop, maar vanuit zo'n lekker-puh-gevoel, vanuit oprecht boosaardig leedvermaak. Dan was er nog het saillante detail dat de oprichter van de organisatie, Thomas Cook, in de negentiende eeuw, volgens de toen geldende normen erg reislustig was en lange tijd vrijwel altijd te voet reisde.

Zeer zeker niet in de voetsporen van Thomas Cook, maar wèl te voet en in mijn uppie, zou ik het paradijs gaan betreden. Zo had ik het bedacht en zo zou ik het gaan doen, ook al probeerden sommigen in mijn omgeving mij ervan te weerhouden met wel erg voor de hand

liggende, obligate woorden als: ongetraind, oud en knettergek. Of ze raadden me aan om eens een beetje normaal te doen en gewoon een geheel verzorgd groepsreisje bij een reisbureau voor senioren te boeken; lieve en goedbedoelde adviezen, die ik even goedbedoeld in de wind sloeg, met verwijzing naar de medische sector waar inmiddels de gezonde werking van stevige wandelingen werd ingezien en ook aangeprezen. Een flinke dosis non-conformisme was mij aangeboren en blijkbaar was ik het nooit ontgroeid, sterker nog, schimpscheuten over mijn eigenwijsheid vlogen me dagelijks om de oren. Ik trok me dan ook niets aan van alle negatieve adviezen, immers: a man's gotta do what a man's gotta do. Gelukkig waren er ook nog waarderende, positieve geluiden te horen, met wel een stimulerende werking. Dus zodra de tijd daarvoor geschikt was - en na mij gedegen te hebben voorbereid - zou ik naar de resten van het paradijs op zoek gaan.

Als zou het een wetenschappelijk expeditie naar een laatste terra incognita betreffen begon ik met het opstellen van een ruw opgezet reisplan voor mijn wandeltocht. Want waar ik in jeugdiger tijden op de bonnefooi en met het nonchalante 'god zegene de greep' vertrok, meeliftend met de eerste de beste auto in willekeurig welke richting en met enkel een buitenslaapzak, een tandenborstel en wat reservekleding in mijn rugzak, moest ik nu allereerst een bestemming gaan bepalen, dan de juiste spullen aanschaffen die ik in dat gebied nodig dacht te hebben, om uiteindelijk het voorgenomen verloop van mijn reis te voorzien van een gedetailleerd stappenplan. Zo'n plan had ik nodig want ik wilde niet voor al te grote verrassingen komen te staan; een permanent verblijf in het fictieve paradijs had ik immers niet voor ogen en dus moest het heelhuids verlaten kunnen worden. En het moest bovendien ook nog leuk blijven, dus iets meer luxe dan vroeger en in mijn traject moest er voldoende afwisseling zijn tussen inspanning en ontspanning, tussen schaarste en overvloed, tussen het paradijs en de hel waar sommigen mij voor gewaarschuwd hadden. Om in die veelheid de juiste balans te vinden speelde ik zelfs even met de ironische gedachte om een reiscoach in te schakelen. Personal coaching was helemaal hot, van jeugdcoach, via afvalcoach naar

een heuse bejaardencoach. Dus waarom geen reiscoach? Onzinnig natuurlijk, want ik was voldoende streetwise en wereldwijd en ook zonder zo'n modieuze reiscoach, als die al ergens te vinden was (gat in de markt?), realiseerde ik me de mogelijke problemen wel, wist ik wel dat ik goed voorbereid op reis moest om in ontoegankelijke en ongerieflijke gebieden naar mijn paradijs te gaan zoeken. Ik moest in elk geval ver weg van de bewoonde wereld en vooral ver van parkeerplaatsen en vliegvelden, ver van plekken die zonder veel inspanning te bereiken waren, want als een mooie paradijsplek met gemak te bereiken was kon je er donder op zeggen dat je tussen de vrolijke vakantievierders en zondagse hondenuitlaters terecht kwam en daar zat ik niet op te wachten. Een voorwaarde was wel dat ik er met gangbaar openbaar vervoer in de buurt moest kunnen komen, dus met de trein of de bus, want het brandstofslurpende vliegen had ik al geruime tijd afgezworen. Dat betekende dat het bereiken van de bestemming op zich al een forse uitdaging kon zijn. Daarnaast zou mijn conditie nog weleens problemen kunnen geven, de in de loop der jaren afgenomen longcapaciteit en het leeftijdgerelateerde spierverlies, waardoor het reiken naar de belofte, die ik inmiddels al aan mijn voeten zag liggen, weleens in een beproeving zou kunnen eindigen. Maar het verlangen, de wil en de mogelijkheden om er te komen waren na alle afwegingen nog steeds aanwezig. En ik ging ervan uit dat waar er een mogelijkheid was, er een manier moest zijn om die te realiseren. Zo wilde dat mijn wet!

Overdrachtelijk gezien lag mijn uit verbeelding getransformeerde paradijs bereidwillig als een onbedorven, dweepte nymfomane aan mijn voeten. En in zo'n gesimplificeerd concept had ik mij er domweg bovenop kunnen laten vallen, dat zou de ultieme wens van een hetero-mannelijke pensionado geweest zijn. Anders dan het lopen zou het neervallen op een mooie vrouw dan ongeveer vergelijkbaar zijn geweest met een gerieflijke cruise door de Caraïben, waarbij volgens de gelikte circulaires van reisorganisaties al mijn dromen bewaarheid zouden worden. Dat was wel even iets anders dan wat

sommige van mijn sarcastische vrienden een zelfkastijdingstocht naar het paradijs noemden. Het neervallen op het paradijs aan mijn voeten zou dus heel goed een optie geweest kunnen zijn, mits het binnen mijn ethisch-normatieve raamwerk mijn stijl zou zijn. En dat was het niet. Klaar uit! Los daarvan wilde ik na elke, al dan niet voorziene val meestal weer zo snel mogelijk overeind zien te komen, de voeten stevig op de grond. Maar dat laag-bij-de-grondse was voor mijn hoofd niet de ideale bestemming, omdat mijn filosofisch beschouwende hoofd nu eenmaal meer naar het hogere neigde, meer naar de hemel. Het in mijn optiek onherbergzame, onbegrepen en slechts sporadisch door de mens betreden paradijs was beslist niet hemels en in geen geval de decadente plek waar elke lust à la minute werd bevredigd. Eerder het tegendeel, het was in alle aspecten aards, ongepolijst, natuurlijk en gevrijwaard van allerlei geestelijkheden en decadente poeha. Want waar decadente vrijheden de maatschappij al behoorlijk hadden verziekt, was ik al een stadium verder, was ik, na een toch al betrekkelijk sober leven, een nog veel soberder weg opgegaan, was ik sterk aan het consuminderen geslagen en deed ik mijn best om zo circulair mogelijk te leven. Vooruitlopend op wat er in de reële wereld nog allemaal stond te gebeuren was mijn fictieve paradijs, als lang na de apocalyptische klimaatcrisis, al aardig aan het herstellen: ‘the washed land awakes again to wilderness, the only sound a vast thrumming of crickets, a cry of seabirds high over, in empty eternity.’¹

Het paradijs aan de voeten, het hoofd in de hemel. Om die twee op een veilige manier te kunnen combineren, zonder mezelf al teveel uit te rekken en zeker zonder de rekgrens van mijn niet meer zo elastische lichaam tot aan het breekpunt te overschrijden, moest ik het hooggebergte maar in, had ik bedacht, waar ‘aan de voeten’ al een flink stuk richting hemel gaat. Voor het gemak ging ik er vanuit dat de hemel inderdaad boven ons was, zoals dat gewoonlijk wordt gedacht. Om de hemel te kunnen bereiken was in het verre verleden de

¹ Lawrence Ferlinghetti, *Wild Dreams Of A New Beginning* (1976).